

ופרוס עלינו סוכת שלומך

הרב מאיר גולדוויכט

ראש ישיבה, ישיבת רבינו יצחק אלחנן

מהות הסוכה

במוצאי יום הכיפורים יוצאת בת קול שמכריזה ואומרת, "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה הא-לוקים את מעשיך" (קהלת ט). את הפסוק הזה דורשים חז"ל במדרש רבה על קהלת-

"ר מונא דישאב ור יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתר קרייא בראש השנה וביום הכפורים, משל למדינה

שהיתה חייבת מיסים למלך שלח המלך גבאי טימיון לגבותה ברחוק עשרה מילין יצאו גדולי המדינה

וקלסוהו והתיר להם שליש, ברחוק חמשה מילין יצאו הבינונים וקלסוהו והתיר להם שליש, כשקרר

יצאו לקראתו אנשים ונשים וטף וקלסוהו ומחל להם את הכל. אמר לון מה דאזל אזל מן הכא ולהלן הוא

חושבנא, כך ערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין הקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהם שנאמר (תהלים

ק' ל) כי עמך הסליחה למען תורא... ואותן הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים היחידים

מתעניין... אנשים ונשים וטף מחל להם הקב"ה את הכל, ואומר מה דאזל אזל מן הכא ולהלן הוא

חושבנא, יצתה בת קול ואומרת להם לך אכול בשמחה לחמך כבר נשמעה תפלתכם"

קהלת רבה (וילנא) פרשה ט ד"ה א [ז] לך

לומדים אנו מפורש בדברי חז"ל שהדין מסתיים במוצאי יו"כ, משום שהבת קול היוצאת במוצאי יום הכיפורים אומרת לנו שמה שהיה היה ומעכשיו מתחילים חשבון חדש. מצד שני המשנה במסכת סוכה (כח). מלמדת אותנו שאם ירדו גשמים בחג הסוכות אז עוזבים את הסוכה, והמשנה מסבירה שהדבר דומה, "לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו". רש"י, שם על המשנה, מסביר "ושפך לו קיתון על פניו" זה קיתון של מים. ומקשה על זה הגר"א, הרי העבד בא למזוג כוס לרבו מוזגים יין ולא מים ומניין יש למלך קיתון של מים שאותו שפך על פני העבד?

הגר"א מסביר שהעבד בא עם מים, משום שלמלך כבר יש יין, אבל היין של המלך כל כך כבד שאי אפשר לשתות אותו. ולכן העבד בא עם המים כדי למזג את היין ביחד עם המים כדי שהמלך יוכל לשתות את היין.

אבל, כאשר המלך כועס על העבד הוא לוקח את קיתון המים ושופך על פני העבד. כשזה קורה זה סימן קללה לעבד משום שהמלך כועס עליו, וזה לא טוב למלך משום שעכשיו המלך נשאר עם יין כבד שאי אפשר לשתות אותו כך.

כך ראש השנה ויו"כ הם ימים נוראים וכבדים, כמו היין הכבד של המלך. סוכות הם ימי שמחה, ובלשון הגר"א סוכות הם, "ימי המתקת הדינים". לכן כשלא יורד גשם בסוכות בארץ ישראל זה סימן ברכה, משום שזה מסמל שהקב"ה קיבל את תשובותינו וימי הדין משתלביים יחד עם הימים הנפלאים של סוכות, כמו שהיין הכבד משתלב עם המים. אבל אם, חס ושלום, יורד גשם בחג הסוכות בארץ ישראל פירוש הדבר שהמלך שפך את המים על הפנים של העבד ונשאר למלך רק את היין הכבד שזה סימן קללה.

לכן אם לא יורד גשם בארץ ישראל עד הושענא רבה זה סימן ברכה שה' קיבל את תפילותינו, אם כן יוצא שעלינו להמתין עד הושענא רבה כדי לדעת שהמתקנו את הדין. יוצא שימי הדין מסתיימים לא במוצאי יו"כ אלא בהושענא רבה. ויש כאן סתירה בדברי חז"ל, שמצד אחד מסתיימים ימי הדין במוצאי יו"כ עם קריאת הבת קול שאומרת, "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה הא-לוקים את מעשיך". ומצד שני מסביר לנו הגר"א שימי הדין מסתיימים בהושענא רבה, כמו שידוע לנו. א"כ מתי באמת מסתיימים ימי הדין, במוצאי יו"כ או בהושענא רבה?

שאלה נוספת, נאמר בנחמיה פרק ח, יז נאמר "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד."

הגמרא בערכין (לב:): מקשה על הפסוק ואומרת, "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות?!" האם יתכן שמימי יהושע לא עשו סוכות? הרי אנו אומרים בברכת המזון, "הרחמן יקים לנו את סוכת דוד הנופלת." אלא מסבירה הגמרא, "דבעי רחמי על יצר ע"ז ובטליה ואגין זכותה עליהו כסוכה." פירוש, שכשעלה עזרא לארץ הוא ביקש מהקב"ה שיבטל את יצר הרע של ע"ז, והקב"ה הסכים לבקשתו. והמעשה הזה שהקב"ה ביטל את יצר הרע של ע"ז בימי עזרא מגן עלינו כמו סוכה. אם כן, שאלתינו השניה היא, איך סוכה מסמלת ביטול יצר הרע של ע"ז בימי עזרא?

שאלה שלישית, נאמר בבראשית פרק כד א, "וה' ברך את אברהם בכל", והגר"א, על מסכת סוכה, מספר לנו שכשבאו תלמידיו לבקרו בסוכות שאל אותם, 'מנין שקיים אברהם אבינו מצוות סוכה?' וכששאל הגר"א את השאלה הזאת לתלמידיו לא היה אחד שיכל להשיב לו. הסיבה שלא יכלו להשיב לו על זה היא פשוטה שהרי ידוע לנו שמצוות סוכה התחילה רק אחרי יציאת מצרים, ואברהם אבינו חי הרבה לפני כן.

משיב להם הגר"א שנאמר במדרש על הפסוק, "וה' ברך את אברהם בכל" בכל-זה סוכה. ויהיו כמתמיהים, ויאמר **בכ"ל** ראשי תיבות [של שלשת הפסוקים בתורה שמדברים על סוכה], "בסכות תשבו שבעת ימים," כל האזרה בישראל ישבו בסכות," "למען ידעו דרותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל".

ואף על פי שהגר"א מחבר כאן את הפסוקים בצורה נפלאה עדיין לא מובן מה הקשר בין אברהם אבינו וסוכה. הרי הכל יודעים שהמצווה לישוב בסוכה התחילה רק כשעם ישראל יצא ממצרים ולא לפני כן. א"כ למה התכוון הגר"א כאשר אמר שאברהם אבינו קיים את מצוות סוכה?

כדי להבין סוגיא זו נעיין היכן הפעם הראשונה שהוזכרה סוכה בתורה, בבראשית פרק לג, פרשת וישלח כאשר יעקב נפרד בשלום מעשיו הבא להורגו:

יַעֲקֹב נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִשֵּׁי לְרָגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וְלְרָגְלֵי הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנָי שְׁעִירָה: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִיגָה נָא עִמָּךְ מִן הָעַם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיָּבֵן לֹו בַּיִת וַלְמַקְנָהוּ עָשָׂה סִכְתָּה עַל בֶּן קְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכּוֹת:

בפסוקים אלה אנו לומדים שיעקב נסע סוכותה וקרא למקום סוכות. ועלינו להבין הרי דברי התורה הם לנצח נצחים ולדורי דורות, אם כן למה חשוב לתורה לציין שיעקב, אחר שנפרד מעשיו, נסע סוכותה וקרא למקום סוכות?

כדומה לזה נאמר ב **במדבר פרק לג**, פרשת מסעי:

אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְיָתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מִסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם: וַיִּסְעוּ מֵרַעַמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמִּזְרַח הַפָּסֶחַ יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָל מִצְרַיִם: וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעַמְסֵס וַיַּחֲנוּ בְּסִכְתָּה:

גם כאן השאלה מתבקשת, למה מענין אותנו שעם ישראל נסע מרעמסס לסוכות, הרי העיקר הוא שעם ישראל יצא ממצרים. מה ראתה התורה לציין שעם ישראל נסע דווקא לסוכות?

התשובה לשאלתינו היא, שכהקב"ה עושה עמנו חסדים, והוא עושה עמנו הרבה חסדים, עלינו להודות להלל ולשבח על כך בכל עת ערב בבוקר ובצהריים; אבל זה לא מספיק, משום שאנחנו גם צריכים לבקש מהקב"ה שיתן לנו את השכל לשמור על המתנה שנתן לנו. והסיבה לכך היא כי אם לא נדע לשמור על המתנה נאבד אותה, כי כמו שהקב"ה נותן הוא גם יכול לקחת, ויש לנו הרבה דוגמאות לדבר. למשל, במלחמת ששת הימים זכינו, בחסדי ה', שהרחיב ה' את גבולינו כמו שנאמר, "וּפְרַצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה" ומתנה נפלאה זו קיבלנו מה' יתברך. והנה היום, לאחר שנים לא רבות, איבדנו חלק מהמתנה הזאת משום שלא ידענו איך לשמור עליה ולכן כשה' נותן לנו מתנות אם אמירת התודה עלינו גם לבקש שיהי לנו את התבונה שדרכה נוכל לשמור על המתנה, כי אין גאולה בלי שמירה. והרעיון הזה מתבטא בצורה נפלאה במסכת ברכות (ד:): בצורה הכי ברורה.

כתוב שם שצריך לסמוך גאולה לתפילה. פירוש הדבר, שאחרי ברכת גאל ישראל צריך לעמוד בתפילה שואלת הגמרא, "ואי אמרת לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפילה (בתפילת ערבית) דבעי למימר השכבינו"

עונה הגמרא, "כיוון דתקיננו רבנן השכיבנו (לאחר גאל ישראל) כגאולה אריכתא דמיא." והקושי בדברי הגמרא היא מה היא כוונתה שהשכיבנו זה חלק מגאל ישראל. אלא ההסבר הוא כפי שאמרנו שכל גאולה צריכה שמירה, ולכן תפילת השכיבנו חותמת עם המילים "שומר עמו ישראל לעד" כדי ללמדינו שאין גאל ישראל בלי שיהיה שומר עמו ישראל. והדבר שמבטא את השמירה יותר מכל דבר היא הסוכה משום שבסוכה צריך לשבת "תשבו כעין תדורו." כלומר, שצריך להכניס את כל הבית לסוכה, ומצד שני הסוכה היא מקום פתוח בלי דלתות ולא מוגן ולמרות זאת אנחנו נשמרים על ידי הבורא עולם. וזאת הסיבה שברכת השכיבנו המסתיימת במילים, "שומר עמו ישראל עד" (שזו היא השמירה הבאה אחר הגאולה) נאמר בברכת זו, "ופרוס עלינו סוכת שלומך" הואיל והסוכה מסמלת שמירה.

אם כן כשיעקב אבינו נפרד מעשיו הוא מודה לה' יתברך שהציל אותו מיד אחיו. אבל יעקב אבינו לא מסתפק רק בהודאה, אלא יעקב מבקש מהקב"ה שההצלה והגאולה שזכה לה, שניצל מעשיו, תישמר גם לדורות הבאים. ובקשה זו של יעקב התבטאה בכך שלאחר שניצל מעשיו הוא הלך לסוכות, כי הסוכה מסמלת את השמירה. כמו כן, גם כאשר ישראל נגאלים ממצרים הם נוסעים מרעמסס לסוכות כדי שגאולתם תישמר לדורות ולא ישובו יותר מצרימה. לכן מתברר לנו בצורה נפלאה שמצד אחד ימי הדין מסתיימים במוצאי יום הכיפורים אבל זה רק החלק של "גאל ישראל", נמחלו עוונותינו, אך השמירה לגאולה הזו מתבררת בהושענא רבה שאם עד אז לא ירדו גשמים סימן הוא משמים שיצרנו שילוב בין גאולה לשמירה.

זאת הסיבה שכאשר עזרא עלה ארצה עם עולי בבל והיתה זו שעת גאולה רצה עזרא לשמר את הגאולה הזאת והוא שאל את עצמו, מה קרה בימי יהושע, בגאולה הראשונה, שגאולה זו נאבדה ולא נשארה לנצח ויצאנו לגלות בבל. ומגלה לנו הגמרא בערכין שבימי יהושע זו היתה גאולה בלי שמירה, כי יהושע היה צריך לבקש, אחר כיבוש הארץ וחלוקתה, מבורא עולם שיתן לנו את היכולת לשמור על הגאולה על ידי שיבטל יצר הרע של ע"ז. שזה עמד מעוכרינו דורי דורות והואיל ויהושע לא ביקש זאת לא נשמרה הגאולה ויצאנו לגלות.

וכשעלה עזרא מבבל הוא ביקש מבורא עולם שלגאולה השניה תהיה שמירה, וכפי שכבר אמרנו שהדבר שמבטא את השמירה יותר מכל זו היא הסוכה. וזאת כוונת הפסוק, "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד." [ומה שבית המקדש השני בכל זאת נחרב למרות השמירה היא משום שעזרא לא דמיין לעצמו כשעליו לבקש שלא תהיה שנאת חנם שבגללה נחרב הבית השני.]

כאן אנו באים ליישב את שאלתינו הנוספת, איך אברהם אבינו קיים מצוות סוכה. ההסבר הוא, אברהם אבינו, כל חייו, כל ברכה והצלחה שקיבל מבורא עולם, הוא ביקש שיהיה לו את היכולת לשמור את המתנה שקיבל. שני פעמים בלבד בתנ"ך מצאנו את המילים, "לך לך" ושניהם נאמרו לאברהם אבינו. בפעם הראשונה נאמר, "לך לך מארצך מארץ מולדתך" והפעם השניה, והאחרונה, נאמר לאברהם, "לך לך אל אחד ההרים אשר אומר אליך" בהליכה לעקדת יצחק. אברהם כל חייו הלך והתקדם ולא נסג אחור כך שזה יצר שמירה על כל המתנות שבואר עולם נתן לו. ולכן כל חייו היו חיים שהיה בהם שילוב של גאולה ושמירה שמכח זה זכה לברכה. כל חייו היו בחינת סוכה שידע לשמור את המתנות שבואר עולם נתן לו ומימש את רעיון הסוכה, שמסמלת שמירה.

לכן כבר ביו"כ, יום גאולתם של ישראל, אנו מזכירים את הסוכה שהיא מבטאת את השמירה לגאולה. בהפטרות מנחה נאמר בספר יונה פרק ד:

**"וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן הַקָּעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סֹכָה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יֵרָאֶה מֶה יִקְרָה
קָעִיר":**

והקושי בפסוק הרי ברור כאשר יונה בנה סוכה הוא עשה זאת כדי לשבת בצילה, הרי הוא לא התכוון לשבת בחוץ לסוכה. אם כן אז מדוע הפסוק אומר, "וישב תחתיה בצל"? אומר על כך הגר"א בפירושו על ספר יונה, שכל השנה אנו חיים במקום שנקרא "תחת השמש", וזהו המקום שבו מתנהלים חיי האדם. אמנם שבוע אחד בשנה אנחנו לא יושבים תחת השמש אלא אנו מתבקשים לשבת במקום ש"צילתה מרובה מחמתה", וזו היא הסוכה. המשמעות היא לשבת בצילו של בורא עולם, ובכך תהיה לנו שמירה לכל השנה. ולכן האדם שבנה את המקדש נקרא בצלאל, וחז"ל אומרים עליו שהוא נקרא כך משום שהוא היה בצל קל.

ומענין שבשו"ע מובא דעה, "כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל הלבנה בליל הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה; ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו; ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות כך נראה לי (שו"ע או"ח סימן תרסד סעיף א)."

המקור לכך נמצא בפרשת שלח לך אצל חטא המרגלים. כשהמרגלים חוזרים אל עם ישראל יהושע וכלב אומרים לעם שאין להם מה להיבהל מיושבי הארץ משום ש"סר צלם מעליהם וה' איתנו" כנאמר:
"**וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנָה מִן הַתַּרְיָם אֶת הָאָרֶץ קִרְעוּ בְגָדֵיהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: אִם תִּפְחָץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִבִּיא אֶתְנֹו אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּתְנַהֵּ לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר הִיא זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: אַךְ בַּהּ אֵל תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לִחְמֵנוּ הֵם סָר צֵלָם מֵעַלֵיָהֶם וְה' אֶתְנֹו אֶל תִּירָאֵם"**
במדבר פרק יד

רש"י מסביר על "סר צלם מעליהם וה' איתנו" שסר צילו של הקב"ה מעליהם. ומוסיף על זה הרמב"ן שזה בא לרמוז שצל ה' סר מעליהם ב"ליל החותם", כלומר בליל הושענא רבה. ממשיך שם הרמב"ן לומר שבהושענא רבה, "לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא". וכך אמרו יהושע וכלב לעם ש"סר צילם מעליהם" פירושו הדבר שנגזר על יושבי הארץ מיתה הואיל וסר מעליהם שמירתו של בורא עולם.

אחר שראינו את עמוק מהותה של הסוכה, שמסמלת שמירה, עלינו לשאול את עצמינו איך אפשר לזכות בשמירה של הסוכה לכל השנה? כדי שנבין את זה מלמד אותנו הגרא ב"אדרת אליהו" בפרשת עקב, שלקב"ה ישנם שלשה שליחים שאיתם הוא עושה את כל עבודתו בעולם הזה ואלו הם: מים, רוח, ואש.

לפעמים הקב"ה משתמש בשליח אחד, לפעמים בכמה שליחים ולפעמים בכלם. בדור המבול הקב"ה השתמש בשליח שנקרא מים, והמים עושים את שליחותם בצורה הרסנית שלא נשאר כלום מדור המבול.

בדור הפלגה מיליוני בני אדם ניסו לבנות מגדל שיגיע לכסאו של הקב"ה כדי למרוד בו יתברך. והקב"ה בלל את שפתם ופיזר אותם בכל העולם. וכדי לבצע את זה הקב"ה השתמש בשליח שנקרא רוח, והרוח פיזרה את דור הפלגה בכל העולם בבת אחת.

ובסדום הקב"ה השתמש בשליחו הנקרא אש, שה' שרף את סדום ועמרה.

ומוסיף הגר"א ומסביר שבמכת הברד הקב"ה השתמש בכל שליחיו בבת אחת שנאמר,
"**וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשְׁחָ הַשָּׁפָם בַּבֶּקֶר וְהַתְּיָצָב לִפְנֵי פְרֹעָה וְאַמְרָתָה אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּעֲבְדוּ: כִּי בַפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלַח אֶת כָּל מַגְפָּתֵי אֵל לְבָד וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲפֹף בַּעֲבוּר תִּדַע כִּי אֵין כָּמֶנִי כָּל הָאָרֶץ:"**

שמות פרק ט, פרשת וירא

שבתוך הברד היה אש ומים, והרוח העבירה את מכה זו בכל ארץ מצרים. אם כן, אז כמה נפלא הדבר שכאשר נברא העולם נאמר, "הוא אמר ויהי". ואם נעיין נראה שהמילה "אמר" היא ראשי תיבות לאש, מים, ורוח שהם השליחי הקב"ה. כשה' אומר משהו, אז שליחיו יוצאים ועושים את רצונו. כוחות הללו לא נמצאים רק אצל הקב"ה אלא גם אצלנו, משום שנבראנו בצלם א-לוקים.

לכן כשאנחנו מדברים יוצא מפינו הבל-חמימות, בחורף שקר בחוץ אנחנו מקרבים את הידיים לפה כדי להתחמם, שזה מסמל את האש. רוק, שאדם יורק מפיו שזה מסמל את המים. ושאדם מדבר יוצא מהפיו אוויר, וזה הרוח. ויוצא מזה שיש לנו את הכוחות של אש, מים ורוח, שהם שליחי הקב"ה.

מוסיף הגר"א, ב"אדרת אליהו", מלמדים אותנו חז"ל "שמי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום יפרע ממי שלא עומד בדיבורו". כלומר אדם שהבטיח לעשות משהו חייב לעמוד בדיבורו ולקיים את מה שהבטיח, "כי הדיבור מורכב משלש אלה אש מים ואוויר ולכן [אם לא יעמוד בדיבורו או יענש] יבא עליו שלשה פרעונות אלו". וזאת אומרת שהפרענויות שבאו על דור המבול, דור הפלגה ועל אנשי סדום על ידי מים רוח ואש כוחות אלו שיוצאים גם מפיו של האדם בהם הוא יענש אם הוא לא ישתמש בהם בצורה הנכונה.

א"כ נלך צעד נוסף, שנאמר על הסוכה (ישעיהו פרק ד),
"**וְסִפָּה תִּתְּנָה לְצֵל יוֹמָם מִחֹרֵב וּלְמַחְסָה וּלְמַסְתָּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמְטָר."**

מה כוונת הפסוק, הרי האמת היא שאם נושבת רוח אז הסוכה נופלת, משום שהיא יותר מדי חלשה לעמוד מול רוחות. וגם כשירד גשם אז אנו יוצאים מהסוכה, ושחם בחוץ אז קשה לנו לשבת בסוכה, אז מה מתכוון הפסוק באומרו, "וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר"?

אלא בספר "נחלת דוד" (חלק ב) מובא פירוש הגר"א לדבר, והגר"א אומר שמשמעות מצוות סוכה היא להכניע את יצר הרע של לשון הרע. והראיה לזה מהמילה "סוכה" שיש בה, "ארבע תיבות מארבעה מוצאות".

מה זאת אומרת ארבע תיבות מארבעה מוצאות? אלא כשאנו מדברים מסביר הגר"א יש אותיות שכדי לבטא אותם אנחנו צריכים להשתמש בשניים. ויש אותיות שאנו משתמשים בשפתיים, יש אותיות שצריך להשתמש בחיך, יש אותיות שצריך להשתמש בגרון ויש אותיות שצריך להשתמש בלשון.

הגר"א מסביר, שבמילה סוכה אנו משתמשים בשניים, בשפתיים, בחך, ובגרון. כי בשביל לבטא את האות "ס" אנו משתמשים בשניים, באות "ו" אנו מזיזים את השפתיים, באות "כ" אנו מזיזים את החך, ובאות "ה" אנו משתמשים בגרון. ויוצא שהחלק היחידי שאנו לא משתמשים בו זה הלשון. והגר"א מסביר שארבעה החלקים הללו (שניים, שפתיים, חך, גרון) מסובבים את הלשון ושומרים אותו מלשון הרע. וזה מה שנאמר בתהילים פרק לא, "תִּצְפְּנִם בְּסֶקֶה מְרִיב לְשׁוֹנֹת".

כלומר שהסוכה מעוררת אותנו מלדבר לשון הרע ועל ידי כך הסוכה שומרת עלינו מהפורעניות הגדולות שיש בעולם. וזה כוונת הפסוק שהסוכה שומרת עלינו מ"חורב" כלומר חום, וזה הכח הנקרא אש. מ"זרם", שזה הכח הנקרא רוח, ו"מטר" הכח הנקרא מים. משום שאם נשתמש בכוח הדיבור שלנו בצורה החיובית זאת תהיה השמירה הגדולה עלינו מאש, רוח ומים. אומר השפת אמת על הגמרא במסכת שבת שאין העולם מתקיים אלא, "בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן." פירוש הדבר, שהסיבה שכל העולם מתקיים היא בגלל הבל פיהם של התינוקות הקטנים שיושבים בבית רבן. כלומר שאותם תינוקות שמשחקים ומשתעשעים עם הם הסיבה שהעולם ממשיך להתקיים, מדוע זה כך, הרי הם לא גדולי הדור והם בקושי יודעים לברך? אלא כשהם מדברים דיבורם טהור כי הם נקיים מכל חטא ועוון, וזה הדיבור מקיים את העולם. אומר השפת אמת, שיש זמן שגם אנחנו זוכים להיות טהורים כמו תינוקות בית רבן וזה במוצאי יום הכיפורים.

הרי מאלול, ועד יו"כ אנחנו מקפידים לשמור על הדיבור שלנו בגלל אימת הדין, כי אנחנו פוחדים שאם נשתמש בדיבור שלנו בצורה לא נכונה נשפט ונענש על ידי מידת הדין. לכן במוצאי יו"כ אחרי שהתקבלו תפילתינו ותשובתינו לפני ה' יתברך אז דיבורנו גם הוא זוכה להיות טהור כמו, "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן". ואיך אנחנו שומרים על טהרה זו?! על ידי שאנו נכנסים לסוכה; משום שהסוכה שומרת על דיבורינו שישמר טהור. לכן המשנה ברורה (סימן תרלט ס"ק ב) אומר שצריך להזהר בדיבור בסוכה וכך לשונו, "ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכל שכן שיהיה זהיר מלדבר שם לשון הרע ורכילות ושאר דיבורים האסורים".

ומענין, שכאשר הקב"ה מצווה את נח לבנות תיבה הקב"ה אומר לו (בראשית ו טו), "וזה אשר תעשה אותה שלש מאות אמה אורך התבה חמישים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה". ומידות אלו שבתורה בגימטריה יוצרים את המילה לשון (ל=30 ש=300 נ=50) כלומר שהקב"ה רוצה שנח יבנה תיבה שתשמור על לשונו ושידע להשתמש בלשונו בצורה נכונה. ולכן כמה נפלא שהמילה הנרדפת למילה "מילה" היא "תיבה". שעל ידי דיבור נכון אנו יוצרים תיבה, ותיבה זו שומרת עלינו מכל צרה, מחלה ופגע רע. כי שימוש נכון בכח הדיבור מונע מהמים האש ורוח לפגוע בנו, וזו היא מעלתה של הסוכה השומרת על לשונו שישמר טהור ובהבל פיני נקיים את העולם ואת עצמינו כתינוקות של בית רבן הטהורים והנקיים.

גדולי עולם שהיו נפרדים מהסוכה בהושענא רבה הם היו מניחים את ראשם על דפנות הסוכה לזמן רב, וכאשר הם היו מרימים את ראשם היה המקום רטוב מדמעות. והסיבה לכך היא משום שכשעוזבים את הסוכה צריך להתחנן שהקב"ה ייתן לנו את השמירה המיוחדת של הסוכה לכל השנה. וכמה שנרצה בשמירה של הסוכה כך נזכה בה משום ש"לא בשמיים היא ולא מעבר לים היא כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיוך ובלבבך לעשותו" (דברים ל, יד). הדבר הזה נמצא "בפיוך", כלומר בפה של כולנו ששם נמצאים האש המים והרוח.

ופלאי פלאים, שבביהמ"ק אנו מוצאים גם כן את אש, מים ורוח. האש נמצאת על המזבח, "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה," והיו מריחים את הקטורת עד יריחו וזה מסמל את הרוח שמעבירה את ריח הקטרת. והמים-בחג הסוכות שהיו מנסכים על גבי המזבח כנאמר על דוד (שמואל ב פרק כג),
"וַיִּשְׁאַבוּ מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בַּשְּׂעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל דָּוִד וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם וַיִּסַּךְ אֹתָם לֵה:"
וכותב הרד"ק שם, "אמרו כי הזמן הזה היה חג הסוכות שהיו מנסכים בו המים ובמה עשה דוד כי היתר במות היה אז ונסך מים אלו בבמה".

הצירוף הזה, של ניסוך המים בחג הסוכות-שמחת בית השואבה, אש על המזבח, רוח ריח הקטרת שאנו נראה בבית מקדשינו, שיבנה בב"א, נמצא גם בתוך הסוכה של כל אחד מאיתנו. אם נכנס לסוכה עם הידיעה העצומה הזאת, אז אותו הבל פינו הטהור שאנו זוכים במוצאי יום הכיפורים, וששומע את הבת קול אומרת, "לך אכל בשמחה לחמך", יישמר בנו על ידי הסוכה. ונזכה ונראה להקמת סוכת דוד הנופלת, ול"וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר".